

Dudits Dénes (Mosonmagyaróvár, 1943. október 5. -) Széchenyi-díjas **növénygenetikus, biotechnológus**, a növényi molekuláris és sejtbiológia, valamint a biotechnológia nemzetközi hírű tudósa. Az MTA Szegedi Biológiai Központ főigazgatója (1997-2009), kutatóprofesszor (Szent István Egyetem, Szegedi Tudományegyetem), a Magyar Tudományos Akadémia tagja (levelező 1990. május 21., rendes 1995. máj. 8.), alelnöke (2008. május 6. – 2014. május 6.).

Életpályája:

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Karán (GATE) 1966-ban szerzett kitüntetéssel agrármérnöki diplomát. 1968-ban védte meg egyetemi doktori értekezését. 1974 és 1975 között a kanadai tanulmányútján jártasságot szerzett a növényi protoplasztok fuzionáltatásában és a szomatikus hibridizációban.

1970-ben került a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központjába (SZBK), ahol a Genetikai Intézetben megalapította a búza szövettényésztési és sejtgenetikai laboratóriumot.

1972-ben védte meg a biológiai tudományok kandidátusi, 1982-ben akadémiai doktori értekezését, bekerült a Szegedi Akadémiai Bizottságba, a Mezőgazdasági Biotechnológiai és az Agráretikai Bizottságba.

1982-1983-ban a Harvard Egyetem, valamint a Massachusettsi Központi Kórház Molekuláris Biológiai Osztálya vendégprofesszora volt.

Hazatérte után megszervezte a növény sejtosztódási és differenciálódási csoportot, majd 1989-1999-ig az SZBK Növénybiológiai Intézetének igazgatójaként tevékenykedett. 1997-2009 főigazgatóként irányította az MTA SZBK működését.

1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1995-ben pedig rendes tagjává választották. Nevéhez fűződik az MTA Növényélettani Bizottság megalapítása, amelynek elnöke 2002-től 2004-ig. A Magyar Akkreditációs Bizottság Pléniumának tagjaként ellátta a biológiai bizottság elnöki feladatát is. Az Európai Akadémia tagja.

Tudományos munkássága:

Kutatási területei: az agrár-biotechnológia, a növényi molekuláris és sejtgenetika, a génátviteli rendszerek kifejllesztése, a növényi gének izolálása, amelyek részt vesznek a sejtosztódási ciklus szabályozásában, illetve a környezeti stresszválaszokban.

Több gazdasági növénynél (búza, kukorica, lucerna, burgonya) hatékony növényregenerációs rendszert dolgozott ki.

Transzgenikus növények előállításával járult hozzá a géntechnológiai úton történő növénynemesítés hazai megalapozásához. E területen végzett munkásságáért Széchenyi-díjjal jutalmazták 1995-ben.

Fontos kezdeményezése az aszimmetrikus szomatikus hibridizáció módszerének kidolgozása az egymással nem keresztezhető fajok közötti génátvitel megvalósítása érdekében. Koncz Csabával a kukorica mitokondriális plazmid klónozásával indították el Magyarországon a rekombináns-DNS-módszerek használatát növényi rendszerekben, illetve munkatársaival a világon elsőként közölték transzgenikus lucernanövények előállítását.

Számos magyar és nemzetközi tudományos társaságban dolgozik.

Főbb díjai, elismerései:

- Szegedért Alapítvány Tudományos Kuratórium Díja: 2003
- Jedlik Ányos feltalálói díj: 2001
- Széchenyi-díj: 1995
- Körber-díj: 1994

Főbb publikációi (a közel 300 közül):

- Fuzionált sejtek, hibrid növények (1982)
- Növényi biotechnológia és géntechnológia (Heszky Lászlóval, 2003)
- A búza nemesítésének tudománya. A funkcionális genomikától a vetőmagig (MTA Szegedi Biológiai Központ – Winter Fair Kft. Szeged, pp 334., ISBN 978-963-87189-2-1, szerk., 2006)
- Dicot and Monocot Plants Differ in Retinoblastoma-related Protein Subfamilies (Journal of Experimental Botany. 58(7): 1663-1675., 2007)
- A bő termés biológiája: A precíziós növénynevelés alapjai, Budapest: Mezőgazda Kiadó (2019), 204 p.
- A klímaválság tényei és a növényvilág többszörös érintettsége
In: Dudits, Dénes; Gyuricza, Csaba (szerk.) Zöld úton a klíma- és energiaválság kezelésében, Gödöllő: MATE (2023) 198 p. pp. 8-35. , 28 p.
- Világunk kihívásai: Mit tehet a biotudomány és az agrár-biotechnológia? Budapest, Inform Kiadó és Nyomda Kft. (2024), 112 p.

Szabadalmi:

Szabadalmazott vagy bejelentett találmányai géntechnológián alapuló növénytermesztési eljárásokra, például oxidatívstressz-rezisztens növények előállítására vonatkoznak.